

Rojkó Annamária:

BAY ZOLTÁN ÉS JÁKY JÓZSEF, A MAGYAR RADARFEJLESZTÉS ÚTTÖRŐI

Emlékezés Gyulaváriban

ÖSSZEFOGLALÓ: Különleges emlékülésnek adott otthont 2025. július 24-én a gyulavári református templom. A meghívott előadók Bay Zoltán fizikus, radarszaktudományi egyetemi professzor – a község szülötte –, valamint a második világháború időszakában a katonai radarfejlesztéseket miniszteri biztostként irányító Jáky József ezredes (posztumusz vezérőrnagy) életútját és pályáját idézték fel. A nemzetközi hírű radarszaktudományi születésének 125. évfordulója alkalmából megrendezett konferencia civil kezdeményezés nyomán, Márki-Zay Lajos okleveles csillagász, nyugalmazott gimnáziumigazgató szervezésében jött létre.

KULCSSZAVAK: Gyulavári, Bay Zoltán, Jáky József, radarszaktudomány

A SZERZŐRŐL:

Rojkó Annamária szerkesztő, újságíró, a Honvédségi Szemle felelős szerkesztője

Az emlékülésen részt vevő közel félszáz érdeklődőt és szakembert – köztük akademikusokat, a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, a Szegedi Tudományegyetem és a Nemzeti Közszolgálati Egyetem oktatóit, a Magyar Honvédség 54. Veszprém Radarezredének katonaküldöttségét – a házigazdák képviselőiben Márki-Zay Lajos és Hegedűs István lelkes közönlötte, majd dr. Ferencz Orsolya úrkutatásért felelős miniszteri biztos videóüzenetben üdvözölte a rendezvényt. A miniszteri biztos méltatta Bay Zoltán tevékenységének jelentőségét, amely nyomán évtizedekkel később az úrkutatási tudományterület szakemberei megteremtették a HUNOR (Hungarian to Orbit) magyar űrhajós program alapjait.

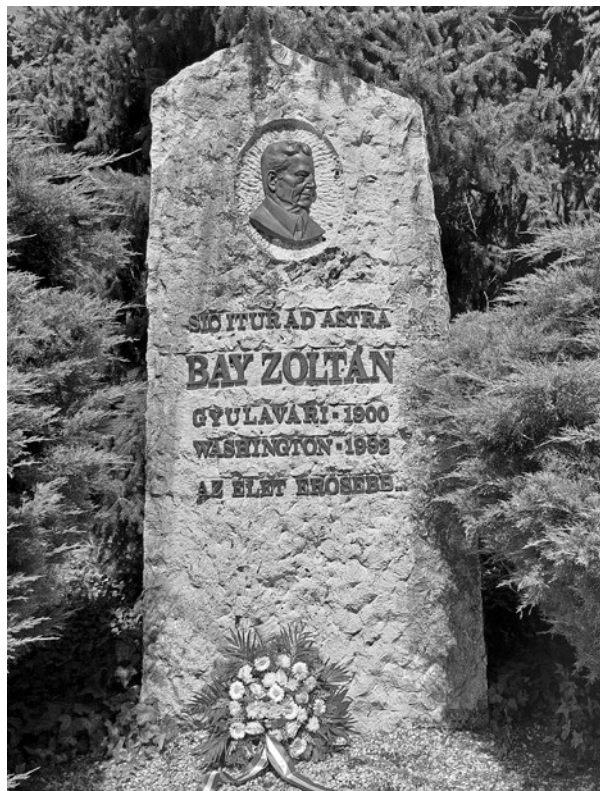
A BUDAPESTI MŰSZAKI EGYETEM HOLDRADAR ÖRÖKSÉGE

Az előadások sorát dr. Seller Rudolf, a BME Szelessávú Hírközlés és Villamosságok Tanszék oktatója nyitotta. A neves professzor az angol radarelmélet kidolgozója, Sir Robert Alexander Watson-Watt munkásságától indította előadását. Watt rádiófizikusi pályafutását a brit Meteorológiai Hivatalnál kezdte, ahol a villámlások által kibocsátott rádióhullámok segítségével pontos módszereket keresett a zivatarok nyomon követésére. Az 1920-as években e munkája vezetett a nagyfrekvenciás iránymérő rendszerhez, amelynek jelentős katonai potenciálja egy évtizeddel később bontakozott ki. A hazai radarkísérletek Bay Zoltán vezetésével 1936-ban indultak, majd 1942-től Jáky József hadiműszaki törzskari ezredes is bekapcsolódott a munkába. A Magyar Királyi Honvéd Haditechnikai Intézet (HTI) javaslatot tett a kísérletek megkezdésére. A honvédelmi miniszter – Jáky javaslatára – megbízta Bay professzort, hogy a magyar hadsereg számára a vezetése alatt álló kutatócsoporttal dolgozza ki a radartechnika elméletét, és végezze el alapkísérleteit.

A BME adjunktusa előadásában bemutatta a magyar fejlesztésű radarokat. Jáky ezredes a katonai műszaki követelmények alapján tisztában volt azzal, hogy milyen radarok

szükségesek a M. kir. Honvédség számára. A német típusok mintájára négy magyar radar fejlesztése zajlott.

Az előadó a továbbiakban kitért az 1946. február 6-án lezajlott Hold-radar-kísérlet jelentőségének értékelésére, amelynek fontosságát jelzi, hogy a Magyar Honvédség február 6-át rádiótechnikai csapatünneppé nyilvánította. A mintegy negyven fős Bay-csoport kiemelkedő tagja volt – a kutatócsoportot vezető Bay professzor mellett – Papp György és Simonyi Károly, a Műegyetem atomfizika tanszékének tanársegédei, Winter Ernő, az Egyesült Izzó mérnöke és Dallos György mérnök, fizikus.

1. kép Bay Zoltán emlékműve a gyulavári református templom kertjében. Tóth Sándor szobrászművész alkotása (A szerző felvétele)

A sikeres kísérlet alapot adott a műegyetem további kutatásainak. Dr. Seller Rudolf kitért a későbbi radarkísérletekre, többek között a passzív radarok működési elvére, amelyek kisugárzás helyett külső forrásoktól származó jeleket dolgoznak fel. Mivel a rendszer nem bocsát ki semmilyen mérőjelet, ezért az eszköz nem detektálható, és emiatt nem is zavarható. Ilyen típusú műszerek a drónfelderítésben és -elhárításban is bevetethetők. A műszaki egyetemen mindemellett napjainkban önálló tantárgy a mikrohullámú képalkotás, amely bevezet a rádióhullámokkal megvalósítható képalkotás és mérés elméletébe; rendszerezett elméleti és gyakorlati ismereteket nyújt a rádió-mérőrendszerek témakörben. A tananyag tartalmazza a mikrohullámú képek főbb felhasználási területeinek (többek között a környezetvédelem, a geológia, az árvízvédelem, a mezőgazdaság, a régészet stb.) bemutatását.

Előadása zárásaként az adjunktus azokat a nemzetközi programokat ismertette, amelyekben a műegyetemi hallgatók is aktívan részt vettek, illetve részt vesznek. Az 1980-as évek közepén a Vénuszt és a Halley-üstököst vizsgáló Vega űrszondaprogram (1984–1986) volt az első, majd az ESA (Európai Űrügynökség) Rosetta missziója, és a közelmúltban egy miniatürizált űrkutatási műhold, a PocketQube megvalósítását segítették az egyetemisták. 2022-től a BME mesterszakos űrmérnökképzést indított, amelynek célja az űrtechnológiához, űrkutatáshoz kapcsolódó, felsőfokú ismeretekkel rendelkező műszaki szakemberek képzése.

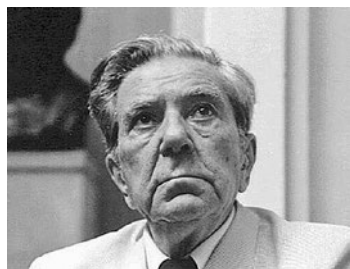
TALÁLKOZÁS BAY PROFESSZORRAL

Dr. Kádár György fizikus, kutató, professor emeritus a Bay Zoltán Tudomány- és Technikatörténeti Alapítvány kuratóriumi tagja a Bay Zoltánnal kapcsolatos személyes élményeit osztotta meg az emlékülés résztvevőivel. Visszaemlékezett az 1986 januárjától 1987 decemberéig tartó időszakra, amikor az Amerikai Egyesült Államokban a George Washington Egyetem (Washington D.C.) vendégprofesszora volt. Ezen az egyetemen kezdte amerikai pályáját Teller Ede 1935-ben, valamint Bay Zoltán 1949-ben.

Az előadó felidézte, hogy ottléte idején a New York-i magyar könyvesbolt vezetője, Püske Sándorné ajánlotta neki, hogy vegye fel a kapcsolatot Bay Zoltánnal.

Dr. Kádár György egy rövid bemutatkozó levelet írt, amelyre hamarosan telefonon érkezett válasz. Bay Zoltán és felesége örömmel vendégül látta Magyarországról érkezett kollégát, aki ott-tartózkodása idején többször is találkozott és beszélgetett a nemzetközi hírű fizikussal. A magyar kutató Bay tudománytörténeti jelentőségét abban látja, hogy az Amerikában töltött kísérletei során szinte végletekig finomította az időtartam és a fénysebesség mérési módszerét, így lehetővé vált, hogy a nemzetközi tudományos közösség a fénysebesség pontosan megmért számértékét rögzített természeti állandónak fogadja el. Ezzel a távolság mértékegysége 1983 óta Bay Zoltán és John White javaslata alapján a „fényre szabott méter”, vagyis a távolság mértékegységét nem a párizsi méterrúd jeleníti meg, hanem annak az időtartamnak a precízen mérhető értéke határozza meg, amennyi idő alatt a fény az egy méter távolságot megteszi: $t_m = s/c = 1[m]/c[m/s] = 1/299792458 \text{ sec}$.

Dr. Kádár György megosztotta az emlékülés résztvevőivel, hogy 1987 elején ő volt az első magyar olvasója Bay Zoltán *Az élet erősebb* című könyve kéziratának. A később hazánkban is megjelent kötet az Egyesült Izzó második világháború alatti és utáni tevékenységéről, az ország háborúba lépésétől (1941) a tudós Amerikába érkezéséig (1949) történt eseményekről szól. A történelmi, gazdaságtörténeti és tudománytörténeti jelentőségű memoárt Magyarországon végül 1990-ben a Püske Könyvesház és a debreceni Csokonai Kiadó közösen adta ki.

2. kép Bay Zoltán professzor, a Washington University professzora az 1970-es évek végén (Fotó: mek.oszk.hu)

BAY ZOLTÁN, A WASHINGTONI MAGÁNEMBER

Az élete alkonyán is aktívan dolgozó humanista professzorra dr. Várkonyiné dr. Bálint Erzsébet, a Szegedi Tudományegyetem címzetes egyetemi tanára emlékezett, aki 1987-ben két és fél évre szóló kutatói ösztöndíjat nyert Washingtonba. Ottléte idején megismerkedett az amerikai kutatói szemlélettel és a legkorszerűbb műszerekkel. Az Amerikai Egyesült Államokba elkísérte a fia is, aki akkoriban Magyarországon másodéves fizika szakos egyetemi hallgató volt. Várkonyi Attila az emlékülés résztvevői számára írt visszaemlékezésében felidézte élményeit, amelyeket az édesanyja olvasott fel. Közel negyven évvel ezelőtt történt, hogy a magyar fiatalember tartózkodásának hivatalos engedélyezése, valamint saját megélhetése érdekében alkalmi munkákat vállalt az amerikai fővárosban. Többek között

korrepetált, lézermikroszkópos vizsgálatokat végzett, házimunkákat vállalt, de hosszabb távra nem talált munkahelyet. Egy alkalommal anyja és fia ellátogatott a washingtoni Magyar Házba, ahol megjelent Bay Zoltán is. Az idős professzor érdeklődve beszélgetett a fiúval, majd kertészi munkát ajánlott számára a saját birtokán. A fiatalember szabadkozott, hogy nem ért a növényápoláshoz, ráadásul amikor első alkalommal elment a megadott címre, azt tapasztalta, hogy a kert teljesen gondozott volt. A professzor leültette az otthonában, majd a magyarországi állapotokról, az egyetemi képzésről kérdezgette. Bayt rendkívül érdekelték az itthoni enyhülési folyamatok és a rendszerváltást megelőző évek társadalmi eseményei. A fiú ettől kezdve hetente visszajárt hozzá beszélgetni. Bay kertészként fizette – így támogatva az egyetemistát –, de soha nem engedte, hogy fűvet nyírjon vagy avart söprjön a kertjében. Számára többet ért, hogy hírt kaphatott a szülőházjáról.

BAY ZOLTÁN TUDOMÁNYOS HAGYATÉKA

Dr. Kovács Kálmán, a Magyar Asztronautikai Társaság (MANT) elnöke (korábbi informatikai és hírközlési miniszter), a Budapesti Műszaki Egyetem Villamosmérnöki és Informatikai Kar (VIK) Irányítástechnika és Informatika Tanszékének docense bevezetőjében a fizikus családi hátterét mutatta be. A református lelkipásztor (a gyulavári templom építése Bay Zoltán édesapja, Bay József lelkész nevéhez fűződik) fia elemi iskoláit szülőfalujának felekezeti fiúiskolájában végezte, majd édesapja halála után édesanyjával Debrecenbe költözött, ahol a Református Kollégium Gimnáziumában folytatta tanulmányait. Osztálytársa, sőt padtársa volt Szabó Lőrinc költő, műfordító, és ott ismerkedett meg korának későbbi neves íróival, Illyés Gyulával, Németh Lászlóval, Kodolányi Jánossal és Zilahy Lajossal.

Érettségi után Bay a Pázmány Péter Tudományegyetemen szerzett diplomát. Egyetemi éve alatt tagja volt az Eötvös-kollégiumnak, amely a tehetséges fiatalok képzésének adott otthont. Diplomát szerezve az egyetem Elméleti Fizikai Tanszékének tanársegédje lett. 1926-ban a legmagasabb kitüntetéssel (kormányzógyűrűs doktorátussal) szerezte meg a doktori fokozatát fizikából. Disszertációja az átlátszó közegek magnetooptikájának molekuláris elméletéről szólt, amellyel csatlakozott a fizika új fejlődési irányához, az atomfizikához.

Tanulmányai befejezése után négy évet töltött Berlinben. Az egyetem Fizikai-Kémiai Intézetében érte el első nemzetközi sikerét; a Werner Steinerrel közösen elvégzett kísérlettel először bizonyították be spektroszkópiai úton, hogy az aktív nitrogéngáz szabad nitrogénatomokat tartalmaz. Az eredmények elismeréseként 1930-ban – Bodenstein javaslatára – kinevezték a Szegedi Egyetem Elméleti Fizikai Tanszékének élére. Szegeden folytatta a kondenzált gázkisülések fizikai problémáinak megkezdett vizsgálatát, és találmányaira szabadalmat kapott.

Ezt követően kutatásait az Egyesült Izzó laboratóriumában és a Budapesti Műszaki Egyetemen folytatta. 1938-ban az Egyesült Izzó vezérigazgatója, Aschner Lipót anyagi támogatásával megszervezte a BME-n az Atomfizikai Tanszékot, ahol egy másfél millió voltos részecskegyorsító létrehozását tervezte, de az a második világháború kitörése miatt nem készülhetett el.

Az újpesti gyárban 1942-ben többek között olyan katonai célú rádió- és radartechnikai fejlesztések kezdődtek, amelyek a háború lezárását követően, 1946-ban sikeres mikrohullámú jelviszszaverődés detektálását eredményezték a Hold felszínéről – ezzel mindössze néhány héttel maradtak le az amerikai hadsereg híradástechnikai törzsének hasonló, Diana-projekt fedőnevű kísérletétől. Tudományos munkássága elismeréseként 1945-ben a Magyar Tudományos Akadémia (MTA) rendes tagjává választották.

Bay Zoltán élete – a kommunista hatalomátvételt követő szakmai ellehetetlenítési kísérletek hatására – hamarosan az Egyesült Államokban folytatódott. Magyarországon megfosztották állampolgárságától, kitüntetéseitől. Elfogadta a George Washington Egyetem meghívását, ahol a kísérleti fizika professzora lett. Gyorskoincidencia-kísérletekkel foglalkozott, és biofizikai témákban együtt dolgozott Szent-Györgyi Alberttel, valamint az elektronikus számítógép működésének tökéletesítésén Neumann Jánossal. Az egyesült államokbeli kutatói tevékenységének egyik fontos mérföldköve a Nemzeti Szabványügyi Hivatal volt, ahol 1955-től 1972-es nyugdíjazásáig dolgozva a fizikatudományok más területein folytatta munkásságát.

Bay Zoltán a tengerentúlon kiemelkedően sikeres tudományos karriert épített, egyúttal az emigrációban lévő magyar közösség egyik fontos szellemi vezetőjévé is vált – zárta előadását dr. Kovács Kálmán.

DR. JÁKY JÓZSEF SZEMÉLYES HAGYATÉKA

Az emlékülés másik – szélesebb körben talán kevésbé ismert – főszereplője Jáky József ezredes, fejlesztőmérnök volt, akinek szakmai tevékenysége a második világháború idején szorosan kötődött Bay Zoltán, illetve az Egyesült Izzóban működő Bay-csoport titkos katonai megbízatásához.

Az ezredes családi hátterét dr. Osvay Károly fizikus, a Szegedi Tudományegyetem Nemzeti Lézeres Transzmutációs Laboratórium kutatócsoportjának vezetője, dr. Jáky József unokája mutatta be.

3. kép A Janics család. A jobb szélén Jáky (Janicsék) József
(Forrás: a család engedélyével – dr. Hajdú F.)

A képekkel kísért előadás során elhangzott, hogy a felvidéki Janicsek családban a dédapa, Janicsek János molnárként dolgozott, egyik testvére, Andor Budapest tűzoltó-főparancsnoka, a Magyar Tűzoltótisztek Egyesületének az elnöke, okleveles mérnök volt, a másik bátyja, József kúriai bíró, a Pest városi Honvédegylet tagja.

A nagypapa – Jáky József édesapja –, Janicsek József klasszika-filológiai tanulmányait a fővárosban végezte, és ott szerzett bölcsészdoktori oklevelet. Tanárként, filozófusként és művészettörténészként is számontartják. Rövid ideig Budapesten, majd Sátoraljaújhelyen, végül több évtizeden át az eperjesi főgimnáziumban tanított. Családjában két lány és három fiúgyermek született.

Janicsek (1933-tól Jáky) József 1897. március 26-án a Sáros vármegyei Eperjesen született. Két öccse és két húga is sikeres tudományos és pedagógiai pályát futott be. Jáky (Janicsek) József már a főreál-gimnáziumi tanulmányai során kiemelkedő teljesítményt nyújtott, jeles érettségije után a Pázmány Péter Tudományegyetem természettudomány és matematika szakára nyert felvételt. Tanulmányait megszakítva 1915. november 13-án önkéntesnek jelentkezett a Császári és Királyi 34. gyalogezredhez. Bevonulása után, 1916-ban tartalékos tiszti iskolát végzett, majd ezt követően 1917-ben, a Ludovika Akadémia tanfolyamának befejezése után hivatásos hadnaggyá nevezték ki. 1920 után a Királyi József Műegyetemen folytatta tanulmányait, majd 1924-ben elkészítette műszaki doktori értekezését. 1941-ben a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen műszaki doktori oklevelet szerzett.

1943-tól az Egyesült Izzóban működő Bay-csoport munkásságát a Magyar Királyi Honvéd Haditechnikai Intézet részéről miniszteri biztосként felügyelte és segítette. Dr. Jáky József hadiműszaki törzskari ezredes, a Haditechnikai Intézet híradó szakosztályának vezetője, valamint dr. Bay Zoltán professzor és mérnökcsapata közös feladatául kapta a magyar lokátorfejlesztés és -gyártás beindítását. Az ezredes kiemelkedő szaktudású mérnökként, kiváló szervezőként és jó menedzserként biztosította a szakemberek alkotómunkáját. A csoport a háború végéig – szigorú titoktartás mellett – eredményesen dolgozott.

Budapest ostroma során Jáky József és családja a szovjet tűzvérségi támadások miatt kénytelen volt elhagyni gellérthegyi otthonát. Jáky a Haditechnikai Intézet elektronikai laboratóriumába menekítette feleségét és három lányát, de 1945 januárjában, egy szovjet légitámadás során a családtagok többsége életét vesztette. Az ezredest, feleségét és két lányát átmenetileg a Haditechnikai Intézet udvarán temették el, majd végső nyughelyük a Farkasréti temető családi sírboltja lett. Egyedül a család legfiatalabb tagja, az akkor két éves Erzsébet élte túl, aki rokonokhoz kerülve nevelkedett fel. (*Jáky Erzsébet – idős kora ellenére – maga is jelen volt az emlékülésen – a szerk.*) Dr. Osvay Károly előadásának végén elárulta, hogy Jáky ezredes három unokája tovább viszi a műszaki pályát: egyikük rádióhullámokkal, másikuk hanghullámokkal foglalkozik, a harmadik unoka hivatásos pilótaként dolgozik.

JÁKY JÓZSEF EZREDES (POSZTUMUSZ VEZÉRŐRNAGY) KATONAI PÁLYÁJA

Jáky (Janicsek) József tevékenységének katonai jelentőségéről a téma kutatója, dr. Hajdú Ferenc tartalékos ezredes, a Zrínyi Kiadó jelenlegi igazgatója tartott előadást. A Magyar Királyi Honvéd Haditechnikai Intézet történetét feldolgozó szakember aprólékos munkával gyűjtötte össze Jáky ezredes életének és tevékenységének évtizedeken keresztül elhallgatott részleteit.

4. kép Jákó József későbbi alezredesi rendfokozatban, 1940-ben (Fotó: HTI)

Bevezetőjében az előadó Jákó személyéhez és munkájához való személyes kötődéséről vallott, felidézve, hogy eredeti képzettsége szerint maga is rádiótechnikai szakon végzett „radaros katoná”. Ily módon tanulmányai és pályája során hasznosította mindazon találmányokat és módszereket, amelyek a világháború éveiben a Bay-csoporthoz fűződtek.

Előadása során dr. Hajdú Ferenc árnyalta a Janicsek Józsefről korábban felvázolt portrét. Megítélése szerint Janicsek József mély hazafias nevelést kapott, ami haláláig befolyásolta tevékenységét és katonai identitását. Ezt bizonyítja, hogy az iskolapadból önként vonult be, majd jelentkezett a frontra. Egykori felettese igazolta, hogy a fiatal tiszt alapvetően a keleti fronton – a mai Ukrajna Lengyelországhoz közeli területén – szolgált, és több alkalommal előrs- és utóvédparancsnoki beosztásokat kapott. Ilyen feladatot csak elkötelezett katonának töltenek be. A Károlyi-kormány alatt leszerelték Janicsek gyalogezredét, és az ország megszállás alá került. Janicsek hazafiságát bi-

zonyítja, hogy 1919-ben, a Tanácsköztársaság időszakában is a hazáját védte, és nem a politikai hatalomátvitelre koncentrált. A szolnoki hídfő védelme során került hadifogságba, hat hónapot töltött egy aradi táborban. Szabadulása után került Budapestre, ahol szakmai pályája az akkor létrehozott Haditechnikai Intézetben folytatódott.

Dr. Hajdú Ferenc ezt követően felvázolta a magyar katonai, műszaki tudományokon alapuló fegyvergyártás kiegyezés előtti és utáni helyzetét. A sokáig visszaszorított fegyverfejlesztés, a tüzérségi eszközök és lőszer gyártása csak az Osztrák–Magyar Monarchia megrendülése után indulhatott meg, ám 1920-ban mindez máris elveszett. A trianoni békediktátum 115. paragrafusának második bekezdése korlátozta a honvédség létszámát, szinte teljesen megszüntette a magyar hadiipart és a haditechnikai kutatás-fejlesztést. Mintegy válaszként, a Budafoki úton lévő Hadik laktanya területén a „rejtés” időszakában alapították meg a Haditechnikai Intézet elődjét, a Technikai Kísérleti Intézetet (TEKI), amely a budapesti József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen szorosan együttműködött. Megindították a hadmérnökképzést, ahová olyan első világháborút megjárt fiatal tiszteket vettek fel, akik hazafiságukat, bátorságukat a fronton bizonyították. A megfelelő képességű katonatiszteket beiskolázták a műszaki egyetemre, ahol az egyes szakokon katonai, műszaki kérdésben kellett jeleskedniük. A közel negyven hallgató között ott volt Janicsek József is.

Ezzel a döntéssel elkezdődött a hadiműszaki törzshadi kar építése. Az előadó úgy fogalmazott, hogy az úgynevezett „győri program” nem 1938-ban kezdődött, hanem jóval korábban, amikor a fiatal tiszteket beiskolázták és koncentrálták a hadmérnöki tudást.

Janicsek 1921-ben második évfolyamon folytatta műegyetemi képzését a gépészmérnök tagozaton, amely mellett a Ludovika Akadémián tanári beosztást is el kellett látnia. A Ludovika Akadémián főhadnaggyá léptették elő. 1928-ban elvégezte a Budapesti közigazgatási tanfolyamot, majd kinevezték a Honvédelmi Minisztérium 3/d osztály híradó szakelőadójának. Ez az osztály kezelte az akkori TEKİ ügyeit. Az intézetbe eleinte csak a jeles osztályzatúakat vették fel. A TEKİ megalakulásakor 47 fő volt a létszám, az 1930-as évek közepére közel 300 hadmérnök állt rendelkezésre. A Magyar Királyi Honvéd Haditechnikai Intézet 1930-ban történt hivatalos megalakításakor Janicsek Józsefet kinevezték a HTI elektronikai labor vezetőjének, századosi rendfokozattal. Nyolc éven keresztül vezette a laboratóriumot,

ahol számtalan, a HTI által fejlesztett vezetékes és vezeték nélküli eszköz alapjai készültek. Mindazon katonai rádiók, járműfedélzeti, repülőgépfedélzeti, vagy a szárazföldi csapatok kommunikációját biztosító eszközöket, amelyeket később a második világháborúban használt a magyar honvédség, ebben a laboratóriumban fejlesztették ki. A HTI IV. szakosztály vezetőjének 1938. október 1-i hatállyal nevezték ki. 1940-ben alezredesi, 1942. szeptember 30-án hmtk. ezredesi kinevezést kapott. 1943-ban a szakosztályvezetői beosztás ellátása mellett a lokátorügyek miniszteri biztosává is kinevezték.

Az előadó a továbbiakban Jáky József doktori disszertációjának értékéről szólt. Az 1941-ben keletkezett dolgozat a lövedéksebesség kezdő mérésének eljárásait mutatta be. A háború után – a szovjet fegyverzetre történő átállás miatt – azonban a kiemelkedő jelentőségű módszertan gyakorlatilag a feledés homályába veszett.

Dr. Hajdú Ferenc felidézte a hazai radarfejlesztések kezdeteit. A légi csatákat elemezve előtérbe került a védekezés kérdése, amelynek értékelő-elemző munkájában részt vett Jáky József is. Meghatározták, hogy milyen mennyiségű radarra lenne szükség Magyarországon megfelelő védelméhez. Jáky József két alkalommal is részt vett a németekkel tartott radarbeszerzési tárgyalásokon, Németország azonban nem adott át légvédelmi eszközöket. Ekkor merült fel a hazai radarfejlesztés szükségessége. Jáky József a saját tapasztalataira támaszkodva felterjesztést készített a honvédelmi miniszter számára, hogy a hazai katonai radarfejlesztés érdekében, Bay Zoltán professzor bevonásával állítsanak fel egy munkacsoportot. Jáky az elméleti és ipari szereplőket egyaránt ismerte, és ő határozta meg a harcászati-műszaki követelményeket is. Így alkották meg a négy alaptípust, amelyeket bevezető előadásában Sella professzor bemutatott. Az előadó ezt követően részletesen ismertette a Sas elnevezésű radarral végzett egykori kísérletet.

Előadása végén a kutató Jáky József humanista személyiségére hívta fel a figyelmet. Hangsúlyozta, hogy az Egyesült Izzó katonai parancsnokaként Jáky „élet-halál ura” és dr. Bay Zoltán főnöke volt a gyárban. Miniszteri biztосként a zsidó mérnökök és a személyzet védelméről szóló iratok aláírója ugyanúgy ő volt, mint annak a katonai őrségnek a felettese is, amely távol tartotta a nyilasokat a gyárteleptől. A gyár berendezéseinek megmentéséről is ő intézkedett. Dr. Hajdú Ferenc zárszavában arra kérte a megjelenteket, hogy a Bay-csoport radarfejlesztéseinek említésekor emlékezzenek meg Jáky József posztumusz vezérőrnagy tevékenységéről is.

Az emlékülés prof. dr. Kroó Norbert fizikus, akadémikus gondolataival zárult. A professzor összefoglalta a tudósokról szóló előadások alapján kirajzolódó portrékat, majd felidézte személyes találkozásait Bay Zoltánnal, amelyek olyan mély nyomot hagytak benne, hogy a beszélgetések befolyásolták a saját hazai kutatásait is.